

descripció de las causas y los efectos del temor. En cierto modo, pues, *Una filosofía del miedo* es más bien una filosofía *contra* el miedo y una filosofía *de* la esperanza, fundamentada en el humanismo, el hedonismo, el escepticismo y el materialismo. Por tanto, Castany compone ante todo un libro terapéutico, es decir, un libro que pretende curar al individuo y a la sociedad de la enfermedad del miedo. Miedo que, como queda sólidamente argumentado, se halla detrás, de una forma u otra, de las debilidades y sufrimientos que se interponen en el camino de los esfuerzos humanos por llevar una buena vida buena.

Oscar-Daniel LORENTE MARTÍNEZ, Universitat de Barcelona

olorenma7@alumnes.ub.edu | DOI: 10.1344/conv36.730.45295

© Oscar-Daniel Lorente Martínez, 2023 – CC BY-NC-ND

Núria Sara MIRAS BORONAT

Filòsofes de la contemporaneïtat

Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2023

428p., ISBN: 9788491689140

Des de fa dècades, la teoria feminista ha mantingut la indissociable connexió entre teoria i praxi. En el volum *Filòsofes de la contemporaneïtat*, Núria Sara Miras Boronat pren implícitament aquesta premissa —l'absoluta coimplicació entre vida i pensament— com a punt de partida per presentar l'obra de sis filòsofes notables que fins fa poc no han començat a ser prou reconegudes. De fet, aquesta premissa sembla actuar com a criteri de selecció: el llibre recull pensadores que, amb diversos graus d'intensitat, han rebutjat la jerarquització tradicional que la filosofia moderna ha imposat entre ment i cos i han desenvolupat projectes teòrics intrínsecament lligats a les seves vides.

L'acceptació d'aquest plantejament també es manifesta en la importància que l'autora atorga a la recepció de les pensadores. Juntament amb una contextualització històrica minuciosa, Miras examina amb força detall com les idees de cada filòsofa han perviscut fins a l'actualitat, un aspecte primordial per veure com les entenem avui en dia i que sovint queda oblidat. Aquest enfocament constitueix un dels dos trets que fan que *Filòsofes de*

la contemporaneïtat divergeixi d'un abordatge simplificador tot i tractar-se d'un llibre de caràcter divulgatiu. El segon consisteix en la manera diàfana en què Miras traça una genealogia del pensament feminista, incloent-hi les lluites que sempre hi han estat associades. Així, la biografia de Charlotte Gilman es converteix en una eina per il·lustrar la violència mèdica que històricament ha afectat les dones o la poesia reivindicativa d'Audre Lord de serveix per repassar la trajectòria de la lluita pels drets de les persones LGTBQ+.

Seguint un ordre cronològic, Miras enceta el volum amb l'obra de Jane Addams i n'exposa la producció filosòfica en paral·lel a la història de la fundació de la Hull House de Chicago, un centre destinat a l'empoderament dels col·lectius socioeconòmicament més vulnerables. Addams pensa ancorada al pragmatisme americà i a la filosofia social darwiniana (encara que abraçant una concepció del progrés més afí a la perspectiva naturalista-anarquista) i defensa una ètica social cooperativista i democràticament estructurada. Des d'aquests fonaments filosòfics, aborda diverses àrees socials, que abasten des de la lluita pel sufragi femení fins a la defensa del pacifisme davant l'esclat de la Primera Guerra Mundial. Allò que, com Miras assenyala amb perspicàcia, distingeix Addams d'altres pensadors és l'accent moral que impregna la seva obra: la seva proposta filosòfica no és merament descriptiva, sinó que es desplega també en l'àmbit prescriptiu promovent una ètica social que esdevingui sinònim de democràcia i que transcendeixi l'individualisme de la societat industrial capitalista.

A continuació, es presenta el pensament de Charlotte Perkins Gilman, contemporània i admiradora d'Addams. Compromesa amb el feminisme i el socialisme, rebutja el materialisme clàssic a favor d'una «teoria orgànica de l'economia social» i una conceptualització ètica de la política i les relacions socials. Miras repassa aquest doble compromís i explora les conseqüències filosòfiques en què desemboca. Per exemple, la conceptualització del treball domèstic com la base última de la reproducció social del sistema capitalista —aspecte que anticipa l'economia feminista contemporània— i, conseqüentment, la reivindicació de la seva valorització econòmica. Més enllà de la producció assagística de Gilman, Miras també aborda el seu vessant literari. Si atenem a la seva trilogia ginecotòpica (això és, l'elaboració d'una utopia conformada exclusivament per dones) on explora el concepte de maternitat cooperativa, es fa palès que no considerava la literatura utòpica com un mer exercici literari, sinó com un text que atresora el mateix rigor i pes polític que els assajos. En aquest sentit, se'ns fa notar que Gil-

man no només deixà empremta com a pensadora, sinó que és considerada una escriptora influent en la història de la narrativa gòtica estatunidenca.

Fins a aquest punt Miras ha seleccionat autores obertament feministes i compromeses amb l'activisme. En aquest sentit, la inclusió de Judith Shklar com a tercera pensadora del volum, en la mesura que rebutjà l'etiqueta de feminista, pot resultar inesperada a primera vista. Tanmateix, podem conjecturar que aquest cas serveix per a defensar, tàcitament, dos arguments. En primer lloc, per assenyalar que l'etiqueta feminista ha estat i continua estant altament connotada i que el seu rebuig en certs contextos no implica anar contra els principis del moviment feminista. En segon lloc, així com als filòsofs no se'ls exigeix una puresa moral i ideològica per atendre als seus escrits, el valor del pensament de les filòsofes no es ressent del fet que aquestes visquin amb certes contradiccions. Miras utilitza repetidament aquest argument per matisar l'essencialisme feminista d'Addams, Gilman o Vandanna Shiva.

Segons Miras, el pensament de Shklar parteix de la necessitat d'enfrontar-se al fracàs polític del segle xx, és a dir, de la necessitat de redefinir el liberalisme per evitar que esdevingui una simple ideologia de «buròcrates i comerciants» incapaç de proposar un futur viable. Així, desfia el paradigma distributiu de Rawls, hegemònic en el plantejament filosòfic del liberalisme, i el legalisme, ja sigui plantejat des del positivisme jurídic com des del dret natural, posant en relleu la falsa pretensió de neutralitat ideològica d'aquestes formulacions. Amb la vista sempre posada a la injustícia —en el cèlebre *The faces of injustice* desenvolupa el que Miras anomena una breu «fenomenologia de la injustícia»—, Shklar advoca per abandonar la gran teoria política clàssica a favor d'un escepticisme racional que inclogui sempre la perspectiva de les víctimes.

En el quart capítol, Miras exposa la vida i obra d'Angela Davis, potser la més coneguda del volum en contextos no acadèmics per defensar un feminisme negre irreverent i una crítica sàgia al sistema capitalista. Fent una tasca admirable de contextualització biogràfica i històrica, Miras il·lustra com la filosofia d'aquesta pensadora està estretament entrelligada amb l'activisme i la repressió política. La seva anàlisi filosòfica parteix d'una crítica del biaix sexista i racista de la historiografia oficial. Posant de manifest com els processos de deformació ideològica sobre la feminitat i la negritud es reforcen mútuament, Miras exposa la metodologia d'anàlisi sociohistòrica que Davis idea i que s'ha popularitzat en les darreres dècades: la interseccionalitat. Segons Davis, totes les opressions són materials, ja

siguin per raça, gènere, orientació sexual o situació econòmica, i funcionen d'una manera anàloga, coimplicant-se i enfortint-se entre elles. Atorgar causes materials a les opressions socials implica que el seu desmantellament ha de passar no només pel desmuntatge ideològic —en el que Davis proposa, entre altres coses, rescatar l'oblit de les seves predecessores negres—, sinó també per una transformació econòmica de la societat.

Davis és seguida per Audre Lorde, autodefinida per un enfilall d'epítets —«poeta, guerrera, mare, negra i lesbiana»— als quals podríem afegir, com demostra Miras, el de «filòsofa». Tot i la forma heterodoxa que pren el seu pensament —expressat exclusivament a través del llenguatge poètic i literari—, el volum prova de mostrar-nos que la complexitat i l'amplitud que s'hi atresoren el fan digne d'un lloc en la història de la filosofia contemporània. De fet, la decisió d'adoptar la poesia com a forma filosòfica no és capriciosa, sinó que respon a dues conviccions: en primer lloc, considera que la poesia és l'única eina adequada per a transmetre el dolor dels oprimits i, en segon lloc, entén que la poesia, en ser la via d'expressió d'emocions i sentiments, subverteix l'ordre del coneixement imposat per la metafísica cartesiana. Així, en Lorde, la poesia com a forma filosòfica representa una denúncia del llenguatge masculista i opressor, i constitueix una manera de reivindicar el valor de la feminitat, l'experiència i les emocions. La importància de les emocions és una constant en Lorde, ja que considera que a la base del racisme, el sexisme, l'heterosexisme i l'homofòbia hi ha una emoció humana bàsica, com ara la por o el ressentiment, que ha estat desplaçada. En aquest sentit, les ideologies de l'odi i la intolerància es basen en dissonàncies cognitives covades pel sistema capitalista, entès per Lorde com un «monstre multicèfal», que provoquen reaccions emocionals inadequades.

La darrera filòsofa del volum, Vandana Shiva, comparteix amb Lorde i Davis l'actitud crítica envers el capitalisme i la defensa de la interconnexió entre diferents eixos d'opressió. En particular, Shiva sosté que la desigualtat i la injustícia mediambiental estan lligades a l'aliança entre el patriarcat, el capitalisme i l'imperialisme colonial. El seu projecte filosòfic, com ens mostra Miras, està motivat pel descobriment de la tala dels boscos a la seva terra natal, Dehradun, una regió índia de Panjab. A partir d'aquest esdeveniment i del xoc entre la silvicultura local i la imposada pels colonitzadors, Shiva pren consciència de la relació entre la degradació mediambiental, la feminització de la pobresa i el règim capitalista i, consegüentment, traça una crítica feminista de la ciència i l'epistemologia modernes, que l'autora considera acientífiques, reduccionistes, masculistes i inherentment

dominadores. Aquesta crítica la porta a defensar la necessitat d'un nou paradigma econòmic capaç de copsar el món en la seva totalitat en lloc de reduir-lo al seu valor mercantil. Així, postula una biodemocràcia i reivindica la recuperació del principi femení, fins ara subordinat al masculí, per tal d'alliberar-nos del «monocultiu de la ment». Com exposa Miras, les reivindicacions teòriques de l'autora van de la mà del seu activisme, que es desenvolupa en tres fronts principals: la denúncia de la «biopirateria» de les grans multinacionals, la col·laboració en la creació d'un banc de llavors per promoure l'agricultura sostenible i la disseminació del discurs ecofeminista arreu.

El que fa destacar *Filòsofes de la contemporaneïtat* d'entre altres volums expositius no és, només, la presentació rigorosa de la vida, l'obra i la recepció de sis filòsofes contemporànies, sinó el fet de mostrar un entramat de pensadores, escriptores, mestres i companyes que creen una genealogia feminista que sovint ha quedat a l'ombra de la història oficial de la filosofia. Fent desfilar per les pàgines del volum pensadores i activistes com Olympia de Gougues, Mary Wollstonecraft, Maria Zambrano, Adrienne Rich, bell hooks, Patricia Collins o Carolyn Merchant, Miras mostra com el pensament de les dones en el darrer segle és una part indestruïble de la història de la filosofia. Ras i curt, aquest volum no només contribueix a la divulgació de figures prominents del pensament contemporani, sinó que també posa de manifest la necessitat d'atendre a aquelles pensadores que fins ara han estat relegades a un segon pla, si hom vol construir una història completa de la filosofia que reflecteixi la riquesa i diversitat del pensament humà.

Alba MAS-SALA, Universitat de Barcelona

mas.sala.alba@gmail.com | DOI: 10.1344/conv36.730.45296

© Alba Mas-Sala, 2023 – CC BY-NC-ND